తెలంగాణసంస్కృతి

DESSERTATION

Submitted to Gurukulam

In

Telugu

By

B.Radhika
A.Vijitha

MPC–III
2020-2023

TELANGANA TRIBAL WELFARE RESIDENTIAL DEGREE COLLEGE FOR (WOMEN) SURYAPET .

April - 2023

తెలంగాణసంస్కృతి

విషయసూచిక

తెలంగాణపండుగలు

- బతుకమ్మ
- బోనాలు
- మేడారంసమ్మక్కసారలమ్మజాతర
- ఏడుపాయలజాతర
- కేస్లాపూర్నాగోబాజాతర
- కొండగట్టుజాతర
- దసరాపండుగ
- పీర్లపండుగ
- కొమురవెల్లిమల్లన్నజాతర
- చిత్తారమ్మజాతర
- ఐనవోలుమల్లన్నజాతర
- తెలంగాణఅవతరణదినోత్సవం
- ఉగాది
- శ్రీరామనవమి
- వినాయకచవితి
- పెద్దగ్గట్టుజాతర
- అలయ్బలై

TELANGANA TRIBAL WELFARE RESIDENTIAL DEGREE COLLEGE FOR (WOMEN) SURYAPET .

…………………………………………………………………………………

CERTIFICATE

The work presented in this theses entitled * TELUGU*(తెలంగాణసంస్కృతి) * ,has been carried out under our supervision and is a bonafide work of Ms.A.vijitha,B.Radhika. this work is original and has not been submitted for any other degree or diploma of this or any other Universities.

DEPARTMENT OF TELUGU

P.SUJATHA
M.HYMAVATHI
P.RADHA

PRINCIPAL
S.SUNEELA

VICE PRINCIPAL
D.PARAVALIKA

DECLARATION

We hereby declare that the work presented in this thesis entitled * తెలంగాణసంస్కృతి *, was carried out by me independently and under the supervision of P.SUJATHA,TELUGU , TTWRDC (W), Suryapet. The work presented is original and has not been submitted in part or full for any degree or diploma to this or any other universities.

Dated ……………

B.RADHIKA

A. VIJITHA

Acknowledgement

We would like to express our profound sense of gratitude to the Secretary sir Sri D.RONALD ROSE Kumar, Addl.SEcretay Sri Sarveshwar Reddy , Deputy Secretary M.Srinivas Reddy , , Sri……………… OSD for having given us this opportunity to carry out my Dissertation work.

It gives us immense pleasure to thank my Principal S.SUNEELA TTWRDC (W), Suryapet , and Vice Principal Smt D. PRAVALIKA for their encouragement and helpful discussion and support in every stage.

We would like to take an opportunity to thank my P.Sujatha whose timely help during our Dissertation work has made possible to achieve this target. Her suggestions, criticisms and constant encouragement helped us immensely to grow as an independent individual.

We take an opportunity to thank, P.Sujathamam for timely help and support which made my work easy going.

We also wish to thank my friends for their cheerful company and co-operation.

Heartful thanks to my parents.

Last but the least / would also the Non-teaching staff of my institution during my need times.

Our apologies to all those who have helped us but are not acknowledgement.

B.RADHIKA.
A.VIJITHA.

THIS DESSERATION WORK

IS

DEDICATED TO OUR BELOVED

PARENTS

తెలంగాణసంస్కృతి

పరిచయం

నిత్యజీవితంలోఅనేకరకాలైనపండుగలుజరుపుకుంటాం. కానీఆపండుగలుఎందుకుజరుపుకుంటున్నాంఅనేదికొంతమందికికొంతవరకుతెలుసుకానీ, చాలమందికిపూర్తిగాతెలియదు. అయితేఇప్పుడుమనతెలంగాణపండుగలగురించితెలుసుకుందాం....

పండగఅనేపదంనిజానికి 14 వశతాబ్దంచివరినుండివిశేషణంగాఉపయోగించబడింది. ఇదిలాటిన్నుండిపాతఫ్రెంచ్ద్వారాతీసుకోబడినది .పండుగలుచాలాకాలంగామానవసంస్కృతిలోముఖ్యమైనవిమరియువాస్తవంగాఅన్నిసంస్కృతుల లోకనిపిస్తాయి. లౌకికమరియుమతపరమైనజీవితంమూలాలనుకలిగిఉంటాయి. మరియుసాంప్రదాయకార్యకలాపాలలోసాంస్కృతికమరియుమతపరమైనప్రాముఖ్యతనుకలిగిఉంటాయి .అయితేఅత్యధికసంఖ్యలోపండుగలుస్థానికంగానిరాడంబరంగామరియుప్రజాదరణపొందినవి. అందువలనపండుగలవార్షిక ,స్మారకసంరక్షించబడినసహజప్రదేశంయొక్కతేజస్సునునిర్వహించటంలోమరియుజీవవైవిధ్యపరిరక్షణలోసహాయపడుతుంది. తెలంగాణవాసులుతెలంగాణసంస్కృతినికాపాడుకోవటానికిప్రధానపండుగలుమాత్రమేకాకుండా, తెలంగాణజిల్లాలవారిగాపండుగలుజరుపుకుంటాయి.

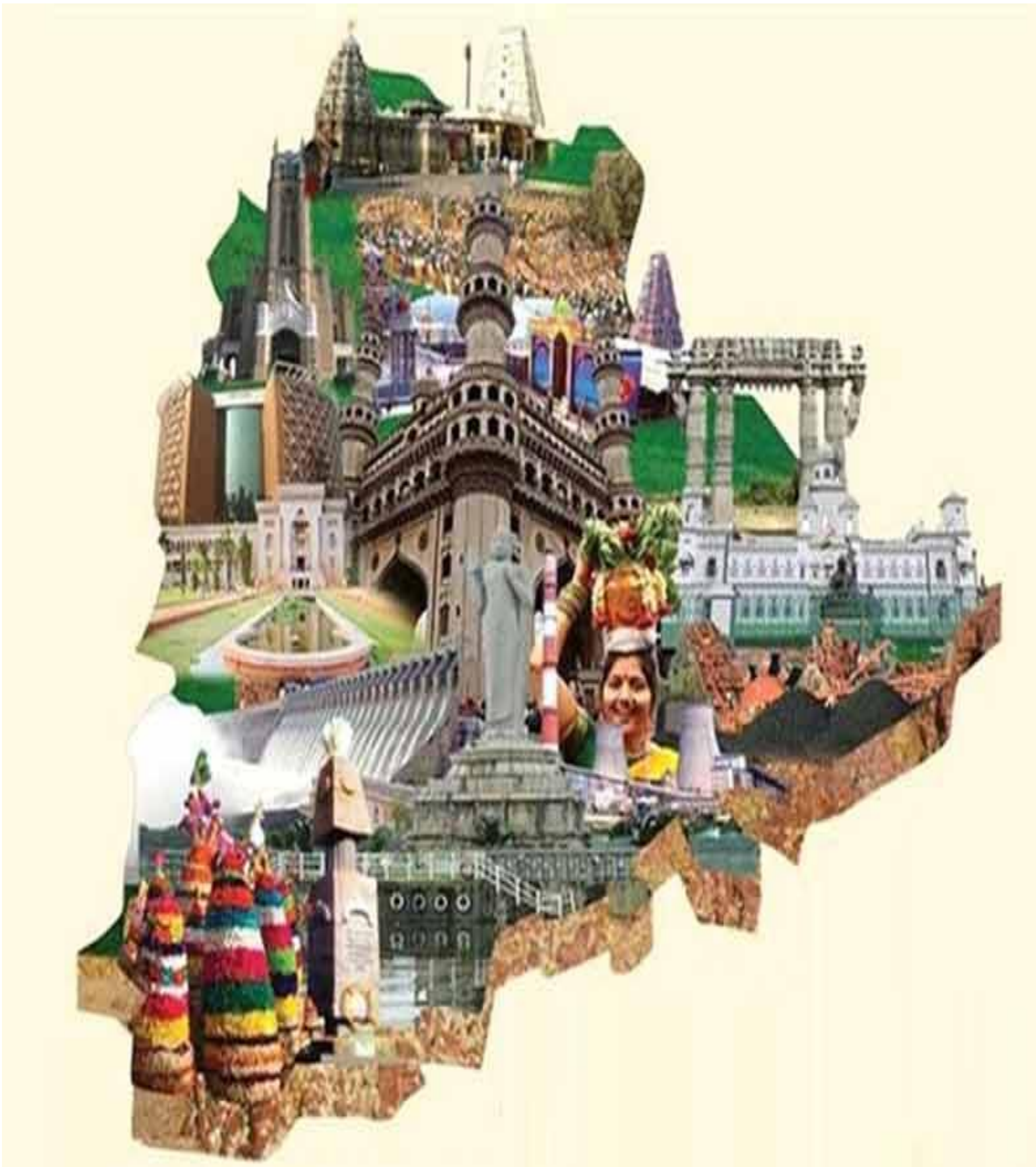

తెలుగుజాతిమనదినిండుగవెలుగుజాతిమనది

ప్రతిమానవునికిసంస్కృతి ,సంప్రదాయాలువారికిజన్మనిచ్చినతల్లి, తనకుటుంబం ,పుట్టిపెరిగినప్రాంతంమరియుఎదిగినవాతావరణంతోఅలవడుతుంది. ఎందుకంటేప్రతిఒక్కరికిమొదటిగురువు , దైవంతల్లి. ఆతల్లిపెరుగుదలలోఅలవర్చుకున్నసంస్కృతిసంప్రదాయాలనుకాపాడుకోవటంతప్పనిసరి.

తెలంగాణభారతదేశంలో 28 రాష్ట్రాలలోఒకటి. భౌగోళికంగాఇది దక్కన్పీఠభూమిలో భాగం. దేశానికిస్వాతంత్ర్యంవచ్చినతర్వాతకూడాస్వతంత్రరాజ్యాలుగాకొనసాగిన హైదరాబాద్‌రాజ్యంలో భాగం. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రాలఏర్పాటుతోప్రధానంగా తెలుగు భాషమాట్లాడేప్రాంతం, ఆంధ్రరాష్టముతోకలసి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంగాఏర్పడింది. ప్రత్యేకరాష్ట్రంకొరకుదశాబ్దాలుగాజరిగిన వేర్పాటుఉద్యమాలుఫలించి, 2014 జూన్ 2 నాడుకొత్తరాష్ట్రంగాఅవతరించింది.

- తెలంగాణప్రాంతంసాంస్కృతికంగా, సాహిత్యపరంగా, కళలపరంగాఎంతోఘనమైనచరిత్రకలిగిఉంది.
- తెలుగుసాహిత్యంలోఎన్నోకొత్తప్రక్రియలు, సంప్రదాయాలుమనతెలంగాణకవులనుంచేమొదలయ్యాయి. పంపన, పాల్కురికిసోమన, బమ్మెరపోతన, బండారుఅచ్చమాంబవంటితెలంగాణసాహితీమూర్తులుతెలుగుసాహిత్యాన్నిసుసంపన్నంచేశారు.

తెలంగాణసంస్కృతి,

సంప్రదాయాలు ఇతరభారతీయరాష్ట్రాలకంటేచాలాభిన్నంగాఉంటాయి. 2014 జూన్ 2నకొత్తరాష్ట్రంఏర్పడకముందేఇదిఉనికిలోఉంది. ఈఅద్భుతమైనరాష్ట్రరాజధానిహైదరాబాద్, సాంస్కృతికకేంద్రంగాఉంది.

హిందూసంప్రదాయాలప్రకారందేవాలయరహస్యాలనుభారతీయప్రజలువారియొక్కసంప్రదాయాలనుఅనుసరించివారిజీవనవిధానంలోకష్టాలుతొలిగిఆనందంవికసించాలనితరతరాలుగాచేస్తున్నసంబరాలనుమనంపండగఅనవచ్చు..

కుటుంబసభ్యులు ,బంధువులు ,స్నేహితులుఇరుగుపొరుగువాళ్ళతోకలిసిఆనందంగాజరుపుకునేసంప్రదాయాలు ,ఆచారాలు ,శాంతి ,సహృత్భావాల మేలుకలయికేపండగ .

పండుగలుఅన్నిమతాల్లో, కులాల్లోనాటినుంచిసంప్రదాయకంగావస్తున్నఆచారం. కానీదేవున్నికొలిచేవిధానంవేర్వేరుఅయినప్పటికీమూలం, అర్థం, పరమార్ధంచూసినట్లయితేఅంతరార్ధంఒక్కటే. దేవుడుఉన్నాడా? లేడా? ఎవరికీతెలియదు. అదిఒకనమ్మకంమాత్రమే. పూర్వంఆదిమానవులుప్రకృతిలోఉండేబీభత్సాలుఉరుములు, మెరుపులు, గాలివాన, సునామీలకుభయపడిఅప్రయత్నంగాఅమ్మో, ,నాన్నోఅనిఅరిచేవారు. అమ్మనాన్నలనుచూసిధైర్యంతెచ్చుకొనేవారు. ఆధైర్యంతోనేజీవనంకొనసాగించేవారు. రక్షణకోసంఏచెట్టునో, పుట్టనో, రాయినోఆశ్రయించేవారు. రక్షణనిచ్చేఆచెట్టునుదేవుడు/శక్తిగానమ్మేవారు. ఈరకంగాక్రమక్రమంగాశక్తినినమ్ముకున్నప్పుడుమంచిఫలితాలువస్తాయనిఆశకలిగిప్రతిఒక్కరుదేవుడినికొలవడంప్రారంభించారు.

ఆరకంగాదేవుడంటేప్రకృతిఅనిభావించిప్రకృతికిసంబంధించినపండుగలుజరుపుకోవడంప్రారంభించారు.

మన పండుగలు

తెలంగాణపండుగలు

1. బతుకమ్మ
2. బోనాలు
3. మేడారంసమ్మక్కసారలమ్మజాతర
4. ఏడుపాయలజాతర
5. కేస్లాపూర్నాగోబాజాతర
6. కొండగట్టుజాతర
7. దసరాపండుగ
8. పీర్లపండుగ
9. కొమురవెల్లిమల్లన్నజాతర
10. చిత్తారమ్మజాతర
11. ఐనవోలుమల్లన్నజాతర
12. తెలంగాణఅవతరణదినోత్సవం
13. ఉగాది
14. శ్రీరామనవమి
15. వినాయకచవితి
16. పెద్దగ్గట్టుజాతర
17. అలయ్బలై

❖ **బతుకమ్మ**

బతుకమ్మపండుగఅనేదిఅశ్వినీమాసంలేదాఆశ్వీయుజమాసంలోజరుపుకునేరంగులపండుగ, బతుకమ్మ9 రోజులపండుగగామహిళలుగౌరీదేవినిఆరాధిస్తారు . ఆసీజన్ లోపెరిగేవివిధరకాలపూలతోఈపండుగనుజరుపుకుంటారు.

పండుగయొక్కప్రధానఆచారంకానానికల్పిర్మాణంలోరంగురంగులకాలానుగుణపుష్పాలనుఏర్పాటుచేయడం, పసుపుతోఅభిషేకించినగౌరీయొక్కప్రతీకాత్మకప్రాతినిధ్యం. గౌరీదేవినిఆరాధించడానికిమరియుపాటలుపాడటానికిమహిళలుతమఉత్తమమైనదుస్తులనుధరిస్తారు.

<u>బతుకమ్మ9 రోజులపేర్లు – నైవేద్యాలు</u>

1) ఎంగిలిపూలబతుకమ్మ – నువ్వులు, నూకలు

2) అటుకులబతుకమ్మ– ఉడకబెట్టినపప్పు, బెల్లం, అటుకులు

3) ముద్దపప్పుబతుకమ్మ – తడిబియ్యం, పాలు, బెల్లం

4) నానబియ్యంబతుకమ్మ – తడిబియ్యం, పాలు, బెల్లం

5) అట్లబతుకమ్మ – అట్లు

6) అలిగినబతుకమ్మ – అట్లు

7) వేపకాయలబతుకమ్మ– వేపపండ్లఆకారంలోబియ్యంపిండి

8) వెన్నముద్దలబతుకమ్మ – వెన్న, నువ్వులు, బెల్లం

9) సద్దులబతుకమ్మ – ఐదులేదాతొమ్మిదిరకాలసద్దులు

బతుకమ్మకథ

అమ్మవారుమహిషాసురున్నిచంపిఅలిసిమూర్ఛపోయినప్పుడుబతుకుఅమ్మఅనిమహిళలంతాకలిసిపాటలతో స్పృహతెప్పించేప్రయత్నమనిఆవిధంగాఆపాటలేబతుకమ్మగాపిలుచుకుంటున్నామనిఒకఇతిహాసం. ఒపల్లెలోవరదబారినుంచికాపాడినత్యాగమూర్తేబతుకమ్మఅనిపిలుచుకునేవారనిఇంకోకథనం. తామరపువ్వునుఒరాజుతనతోటలోనికొలనులోవేసినప్పుడుకొలనుచుట్టూతంగేడుపూలుపూస్తాయి. కొంతకాలానికివిష్ణుమూర్తిదిగొచ్చిఆతామరనుమనిషిగాచేసిలక్ష్మిఅవతారమనిపేరుపెట్టారు. పువ్వులకుబతుకుదెరువుచూపిందికాబట్టిబతుకమ్మఅయిందనిమరోకథనంతెలుపుతుంది.

- ## బోనాలు

బోనాలుపండుగజూలై/ఆగస్టులోవచ్చేఆషాడమాసంలోజరుపుకునేవార్షికపండుగ. మరియుఈపండుగసమయంలోమహంకాళిదేవినిపూజిస్తారు. ఈపండుగలో, "బోనం" (తెలుగులో<u>భోజనం</u>అనిఅర్థం) .ఇదిపాలుమరియుబెల్లంరెండింటిలోవండినఅన్నంఅమ్మవారికిప్రధాననైవేద్యంగాఉంటుంది. పసుపు, వేపఆకులుమరియువెర్మిలియన్తో (సింధూరం) అలంకరించబడినకుండ, కుండకుదీపారాధనచేసినదియాకూడాఉంటుంది . బోనంతోపాటు, అమ్మవారిఆశీర్వాదంకోసంవెర్మిలియన్, చీరలుమరియుతేజముమరియుయవ్వనాన్నిసూచించేగాజులనుసమర్పిస్తారు. ఇదితెలంగాణప్రజలఆనందానికిమూలం.

- **<u>మేడారంసమ్మక్కసారలమ్మజాతర</u>**

పాలకులఅన్యాయానికివ్యతిరేకంగాపోరాడినతల్లిమరియుకుమార్తె, సమ్మక్కమరియుసారలమ్మయొక్కధైర్యసాహసాలనుగుర్తుచేసుకోవడానికిఈపండుగజరుపుకుంటారు. ఇదితెలంగాణలోనేఅతిపెద్దగిరిజనజాతరలోఒకటిగాపేరుగాంచింది. ఈపండుగప్రతిసంవత్సరంమాఘమాసంలో (జనవరి – ఫిబ్రవరి,) పౌర్ణమిరాత్రిమరియునాలుగురోజులవ్యవధిలోజరుపుకుంటారు. శక్తివంతమైనగిరిజనదేవతలఆశీస్సులుపొందేందుకుభారీసంఖ్యలోభక్తులు ఈజాతరకుహాజరైతారు.

- ## ఏడుపాయలజాతర

తెలంగాణలోనిమెదక్జిల్లానాగసనపల్లిలోఈజాతరవైభవంగాజరుగుతుంది. మాఘమాసంలోజరిగేఈజాతరకుతెలంగాణప్రజలలోవిశేషప్రాధాన్యతఉంది. ఇది 3 రోజులకుపైగాజరుగుతుందిమరియుతెలంగాణరాష్ట్రంలోనిఅన్నిజిల్లాలనుండివచ్చినభక్తులందరికీఏడునీటిప్రవాహాలలోపవిత్రస్నానంచేయడంద్వారావారిపాపాలనుప్రక్షాళనచేయడానికిస్వాగతం

పలుకుతుంది.

ఈజాతరయొక్కప్రజాదరణనాగసనపల్లినిఅత్యంతఇష్టపడేపర్యాటకప్రదేశంగామార్చింది.

❖ కేస్లాపూర్నాగోబాజాతర

❖

తెలంగాణలోనిఆదిలాబాద్జిల్లాకేస్లాపూర్గ్రామంలోఈజాతరజరుగుతుంది. ఇదిఆదిలాబాద్ లోరెండవఅతిపెద్దగిరిజనపండుగ. ఈజాతరఐదురోజులపాటుసాగుతుంది, ఇక్కడమేసారంవంశసభ్యులువివిధవేడుకలుమరియుఆచారాలద్వారాసర్పదేవుడినిపూజిస్తారు.

❖ కొండగట్టుజాతర

తెలంగాణరాష్ట్రంలోనికరీంనగర్జిల్లాలోఉన్నఆంజనేయస్వామిఆలయంలోజరిగేవార్షికపండుగహను మాన్జాతరసందర్భంగాఈజాతరజరుపుకుంటారు. హనుమంతుడినిపూజిస్తూ , వేలాదిమందిభక్తులుకనిపిస్తారు, నివాళులుఅర్పింస్తారు, హనుమంతునిఆశీస్సులుకోరతారు. హనుమంతునిభక్తులు 45 రోజులపాటు "హనుమాన్దీక్ష" లోపాల్గొంటారు.మరియుతరువాతపవిత్రస్నానంచేస్తారు.

❖ దసరాపండుగ

విజయదశమినిదసరాలేదానవరాత్రిఅనికూడాపిలుస్తారు,

ఇదితెలంగాణలోజరుపుకునేముఖ్యమైనహిందూపండుగ.

చెడుపైమంచిసాధించినవిజయానికిప్రతీకఅయినవిజయదశమిపండుగనుతెలంగాణఅంతటాసం ప్రదాయఉత్సాహంతో, భక్తితో, ఉల్లాసంగాజరుపుకుంటారు. విజయదశమిఅనేపేరుసంస్కృతపదాల "విజయ-దశమి" నుండివచ్చింది, అంటేదశమిరోజునవిజయం. దశమిఅనేదిహిందూక్యాలెండర్నెలలోపదవచంద్రరోజు.

- **<u>పీర్లపండుగ</u>**

తెలంగాణరాష్ట్రంలోపీర్లపండుగఅనికూడాపిలువబడేమొహర్రంఒకముఖ్యమైనపండుగ. మొహర్రంఅనేదిఊరేగింపులద్వారాగుర్తించబడేపండుగ. ఈసందర్భంగాఅలంఅనేశేషాన్నిఊరేగింపుగాబయటకుతీస్తారు. సూఫీపుణ్యక్షేత్రాలసమూహానికిప్రాతినిధ్యంవహిస్తున్నఅషుర్ఖానా, ఊరేగింపుజరిగేప్రాంతం, చాలామందిముస్లింలుమరియుహిందువులుకూడాఈఊరేగింపులోఉత్సాహంగాపాల్గొంటున్నందున యాహుస్సేన్అనినినాదాలుచేస్తూఈపండుగలోపాల్గొంటారు.

❖ కొమురవెల్లిమల్లన్నజాతర

కొమురవెల్లిమల్లికార్జునస్వామిదేవాలయం,కొమురవెల్లిమల్లన్నదేవాలయంఅనిప్రసిద్ధిచెందింది, ఇదితెలంగాణరాష్ట్రంలోనిసిద్ధిపేటజిల్లాకొమురవెల్లిగ్రామంలోనికొండపైఉన్నహిందూదేవాలయం. ఇదిసిద్ధిపేటసమీపంలో SH–1 రాజీవ్రహదారిలోఉంది. ప్రధానదైవంమల్లన్నలేదాశివునిఅవతారమైనమల్లికార్జునస్వామి. ఈదేవతనుమహారాష్ట్రప్రజలుఖండోబాఅనికూడాపిలుస్తారు. ఈఆలయంహైదరాబాద్నుండి 85 కిలోమీటర్లదూరంలోఉంది. మల్లన్నతనభార్యలైనగొల్లకేతమ్మ, గంగాదేవిమరియుమేడలమ్మ, పార్వతీదేవితోకలిసిప్రధానఆలయంలోఉన్నారు. ఒగ్గుకథాగాయకులుఇక్కడమల్లన్నగాథనుగానంచేస్తారు. భక్తులుఒగ్గుపూజారిలసహాయంతోమల్లన్నకుప్రార్థనలుచేస్తారు, వారుఆలయంలోపలమరియుఆలయవరండాలోమల్లన్నస్వామికిముందుపట్నం (దేవునికిప్రార్థనలుచేసేరూపం) అనిపిలిచేరంగోలినిగీస్తారు.మహాశివరాత్రిసమయంలోపెద్దపట్నంజరుపుకునేసమయంలోమరియుఉగాదికి ముందువచ్చేఆదివారంనాడుజరుపుకునేఅగ్నిగుండాలుసందర్భంగాపెద్దసంఖ్యలోభక్తులుమల్లన్నఆలయా న్నిసందర్శిస్తారు.

జాతరఅనిపిలువబడేపండుగసీజన్సంక్రాంతినుండిప్రారంభమైఉగాదివరకుఉంటుంది.

సంక్రాంతిమరియుఉగాదిమధ్యవచ్చేఅన్నిఆదివారాల్లోపెద్దసంఖ్యలోభక్తులుదేవుడికిప్రార్థనలుచేస్తారు.మ ల్లన్నఆలయాన్నిసందర్శించేభక్తులు,

భక్తులుసందర్శించేమరొకఆలయంకొండపోచమ్మఆలయంసమీపంలోఉంది.

- **చిత్తారమ్మజాతర**

హైదరాబాద్లోనిగాజులరామారంలోపేద, అణగారినవర్గాలఆరాధ్యదేవతచిత్తారమ్మదేవిఆలయంఉంది. తెలంగాణప్రాంతంలోఅత్యంతప్రజాదరణపొందినజాతరలోఇదిఒకటి . చిత్తారమ్మజాతరఅనేదిహైదరాబాద్ లోనిగుజాలరామఆలయంలోజరిగేప్రసిద్ధఆలయఉత్సవం.

సాంప్రదాయతెలుగుక్యాలెండర్ప్రకారంఈజాతరపుష్యమాసంలోజరుపుకుంటారు.

హైదరాబాద్లోనిగాజులరామారంగ్రామదేవతచిత్తారమ్మఅమ్మవారికిప్రత్యేకపూజలుచేసేందుకువేలాదిమంది భక్తులుతరలివస్తారు .

- **ఐనవోలుమల్లన్నజాతర**

తెలంగాణరాష్ట్రం,

వర్ధన్న పేటమండలంవరంగల్జిల్లాఐనవోలుగ్రామంలోఉన్నఐనవోలుమల్లికార్జునస్వామిదేవాలయందక్షిణభారతదేశంలోనిపురాతనశివాలయాల్లోఒకటి. ఈఆలయం 11వశతాబ్దానికిచెందినదిమరియుకాకతీయపాలకులచేనిర్మించబడింది. ఇది 108 స్తంభాలతోనిర్మించబడిందిమరియుతూర్పువైపునఒకపెద్దఅద్భుతమైననృత్యమండపంఉంది. చారిత్రకకాకతీయకీర్తితోరణాలు (జెయింట్‌రాకీప్రవేశద్వారాలు) మొదటఇక్కడనిర్మించబడ్డాయి.మరియుతరువాతవరంగల్కోటలోనిర్మించబడ్డాయి.

- **<u>తెలంగాణఅవతరణదినోత్సవం</u>**

తెలంగాణఅవతరణదినోత్సవం అనేదితెలంగాణరాష్ట్ర అవతరణసందర్భంగా తెలంగాణప్రభుత్వం ప్రతిసంవత్సరంజూన్ 2ననిర్వహించేరాష్ట్రఅవతరణపండుగ.ఈరోజునహైదరాబాదుతోపాటురాష్ట్రంలోనిఅన్నిజిల్లాల్లోఅవతరణ ఉత్సవాలుజరుగుతాయి.మండలస్థాయినుంచిరాష్ట్రస్థాయివరకువివిధరంగాల్లోకృషిచేసినవారికితెలంగా ణఆవిర్భావపురస్కారాలుఅందించడంజరుగుతుంది.

తెలంగాణరాష్ట్రఆవిర్భావదినోత్సవవేడుకలలోభాగంగాముఖ్యమంత్రి కెచెంద్రశేఖర్రావుగారుమొదటగా ప్రగతిభవన్ లోజాతీయపతాకాన్నిఎగురవేస్తారు.. తరువాతగన్ పార్క్ అమరవీరులస్తూపం వద్దనివాళులుఅర్పించి. అనంతరంనాంపల్లిలోనిపబ్లిక్గార్డెన్స్వద్దఎగిరినతెలంగాణఅవతరణదినోత్సవంవేడుకల్లోపాల్గొనిఉదయం 9 గంటలకుజాతీయజెండానుఆవిష్కరించి, అవతరణదినోత్సవసందేశాన్నిఅందిస్తాడు. రాష్ట్రావతరణదినోత్సవంనేపథ్యంలో తెలంగాణసచివాలయం,శాసనసభ ,హైకోర్టురాజభవన్రవీందర్భారతిఇతరభవనాలనువిద్యుద్దీపాలతోఅలంకరిస్తారు.

- **ఉగాది**

ఉగాదిఅనేతెలుగుమాటయుగాదిఅనేసంస్కృతపదానికివికృతరూపం. మార్చినెలలోఅంటేచైత్రశుద్ధపాఢ్యమిరోజునతెలుగుప్రజలకొత్తఏడాదిప్రారంభమవుతుంది. ఈపండుగబ్రహ్మకమలంఆరంభమయ్యేమొదటియుగాది.అంటేమొదటిసంవత్సరంలోమొదటిరుతువువసంతరుతువులోమొదటిమాసం (చైత్రమాసం), మొదటితిథిఅయినపాఢ్యమినాడుమొదటిరోజైనఆదివారంనాడు, యావత్తుసృష్టినిప్రభావింపజేశాడనిఅర్థం. అందువల్లమొదటిఏడాదికిప్రభవఅనిపేరు. చివరి 60వసంవత్సరంపేరుక్షయ (అక్షయ) అంటేనాశనంఅనిఅర్థం. కల్పాంతంలోసృష్టినాశనమయ్యేదికూడాక్షయసంవత్సరంలోనే.అందువల్లచైత్రమాసంలోశుక్లపక్షంలోసూర్యోదయసమయానికిపాఢ్యమితిథిఉన్నరోజుయుగాది (ఉగాది)గానిర్ణయించబడింది. ఈపండుగరోజుఉగాదిపచ్చడికిప్రత్యేకతఉంది. (చింతపండు,బెల్లం, వేపపువ్వు , నీరు ,ఉప్పు , కారం) షడ్రుచులుఉన్నపచ్చడిరూపొందించిఇంటిల్లిపాదిస్వీకరిస్తారు. ఇందులోపులుపు, తీపి, చేదు, వగరుతదితరరుచులుజీవితసుఖదు:ఖాలను (ఒడిదొడుకులు) సూచిస్తాయి. ఈపండుగరోజేమరోప్రత్యేకతపంచాగశ్రవణం. ఇందులోసాయంత్రంవేళప్రజలందరూఆలయాలవద్ధపండింతులుచెప్పేపంచాంగవివరాలు, కొత్తఏడాదితమఅదృష్టదురదృష్టాలనుఅంచనావేసుకొనితదనుగుణంగానడుచుకుంటారు.

ఈఉగాదిపండుగరోజునతెలంగాణతోపాటుఆంధ్రప్రదేశ్, కన్నడ, కొంకణి, బాలిప్రజలుకూడాకొత్తసంవత్సరాన్నిప్రారంభిస్తారు. (ఆంగ్లక్యాలెండర్ప్రకారం – జనవరిలోవచ్చేసంక్రాంతిపండుగనుంచికొత్తసంవత్సరంప్రారంభమవుతుంది). ఈపండుగఒక్కతెలుగుసంప్రదాయంలోనేకాకమరాఠీలుగుడిపడ్వాగాను, తమిళులుపుత్తాండుపేరుతో, మలయాళీలువిషుపేరుతో, సిక్కులువైశాఖిపేరుతో, బెంగాళీలుపోయ్లాబైశాఖీగానుజరుపుకుంటారు .

❖ శ్రీరామనవమి

శ్రీరామనవమిహిందువులకుఅతిముఖ్యమైనపండుగల్లోఒకటి.
చైత్రశుద్ధనవమిపునర్వసునక్షత్రంకర్కాటకలగ్నంలోశ్రీరాముడుజన్మించాడు.
అంతేకాదుశ్రీరాముడుసీతాదేవిలకళ్యాణంజరిగిందిచైత్రశుద్ధనవమిరోజునే.
ఇకశ్రీరాముడుసీతసమేతంగాఅయోధ్యలోపట్టాభిషిక్తుడైనదిచైత్రశుద్ధనవమినాడు.
ఇంతటివిశిష్టతకలిగివున్నచైత్రమాసంతొమ్మిదోరోజునశ్రీరామనవమిగాహిందువులుఅత్యంతఘనంగాజరుపుకుంటారు. మార్చి/ఏప్రిల్నెలలలోచైత్రశుద్ధనవమిరోజునశ్రీరామనవమిజరుపుకుంటాం.

ఈరోజునుశ్రీరాముడితోసీతాదేవివివాహంజరిగినరోజుగాభావిస్తాం. ప్రతిపల్లె, పట్టణాల్లోరామాలయాలుకల్యాణోత్సవాన్నిఘనంగాజరుపుతాయి. ముఖ్యంగాభద్రాచలంలోకన్నులపండువగానిర్వహిస్తారు. రాష్ట్రప్రభుత్వంపట్టువస్త్రాలు, ముత్యాలతలంబ్రాలుసమర్పిస్తారు. ఈఆనవాయితీకుతుబ్ షాహీలకాలంనుంచివస్తుంది.చైత్రశుద్ధనవమినాడు.. ఇంతటివిశిష్టతకలిగియున్నచైత్రమాసంతొమ్మిదోరోజునశ్రీరామనవమిగాహిందువులుఅత్యంతఘనంగాజరుపు కుంటారు.

❖ వినాయకచవితి

ఈపండుగనుఆగస్టు/సెప్టెంబర్మాసంలోభాద్రపదశుద్ధచవితిరోజుననిర్వహించుకుంటారు. ఈరోజుపార్వతీపరమేశ్వరులకుమారుడైనగణపతికిపూజలునిర్వహించితమప్రయత్నాలు, పనులునిర్విఘ్నంగాపూర్తికావాలని, దీవించాలనివేడుకుంటారు. పొద్దునేస్నానమాచరించిపొలాల్లోంచి 21 రకాలఆకులు, పూలతోఅందంగాఅలంకరించినవినాయకవిగ్రహాలనుప్రతిష్ఠించి 9 రోజులుపూజచేస్తారు. అన్నిటికన్నాప్రత్యేకమైనదిహైదరాబాద్లోనిఖైరతాబాద్వినాయకుడు . హైదరాబాద్గణేష్నిమజ్జనంకూడాకన్నులపండువగాజరుగుతుంది. విదేశీపర్యాటకులుకూడాపాల్గొంటారు.

భారతదేశంఅంతటాగణేష్చతుర్థినిఅత్యంతఉత్సాహంగాజరుపుకుంటున్నప్పటికీ, తెలంగాణలోగణేష్చతుర్థికిప్రత్యేకమైనశోభఉంది. ఈపండుగవినాయకుడిజన్మదినాన్నిసూచిస్తుంది. రాష్ట్రవ్యా

ష్టంగామూడు,

ఐదవలేదాతొమ్మిదవరోజునవిగ్రహాలనునీటిలోనిమజ్జనంచేస్తారు. గణేశుడికిఇష్టమైనవిగాభావించేఉండ్రాళ్లు, మోదకవంటిఅనేకవంటకాలుతయారుచేస్తారు.

- ## పెద్దగట్టుజాతర

పెద్దగట్టు (పెద్దగట్టుజాతర) లేదా **గొల్లగట్టుజాతర (గొల్లగట్టుజాతర)** అనేదిప్రతి 2 సంవత్సరాలకుఒకసారిలింగమంతులుస్వామిమరియుదేవతచౌడమ్మపేరిటజరిగేపండుగ.శివుని అవతారమని విశ్వసించేశ్రీలింగమంతులస్వామి , మరియుఅతనిసోదరి - చౌడమ్మ, ఐదురోజులఉత్సవాల్లోవివిధపూజలుఅందిస్తారు . పెద్దగట్టు (గొల్లగట్టు) తెలంగాణ రాష్ట్రంలో [ములుగుజిల్లాతాడ్వాయిమండలంమేడారంప్రాంతంలోని సమ్మక్కసారలమ్మజాతర తర్వాతరెండవఅతిపెద్దమతపరమైనసమాజంలేదాజాతర.ప్రధానంగాయాదవసమాజంపెద్దసంఖ్యలోపాల్గొంటున్నప్పటికీ, తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్, ఛత్తీస్గఢ్ , మధ్యప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, ఒడిశా,

కర్ణాటకమరియుతమిళనాడురాష్ట్రాలనుండిఅన్నికులాలుమరియుమతాలకుచెందినప్రజలుకేవలం 5 కిలోమీటర్లదూరంలోఉన్నఈప్రాంతానికి

సూర్యాపేట నుండివస్తారు. ఈపండుగనుపోలీసులురక్షించారు.మరియు 3- రోజులవ్యవధిలోస్వచ్ఛందసేవకులుసహాయంచేస్తారు. చరిత్రప్రకారం, ఈమతపరమైనసమ్మేళనం 16వశతాబ్దంనుండిజరుపుకుంటారు. ఇప్పటికీప్రభుత్వనిధులతోనేజరుపుకుంటున్నారు.

ఇదితెలంగాణరాష్ట్రం, సూర్యాపేటజిల్లా, దురాజ్పల్లిగ్రామంలో [సూర్యాపేటమున్సిపాలిటీలోనిశివారు]లోఉంది.

❖ <u>అలయ్బలై</u>

అలయ్బలైఅనేది హిందూపండుగ నవరాత్రిసమయంలోదసరా పండుగకు ముందు భారతదేశంలోని హైదరాబాద్లో

జరిగేవార్షికసాంస్కృతికకార్యక్రమం . అలయ్బలయ్భారతదేశంలోనితెలంగాణరాష్ట్రసంస్కృతికిప్రత్యేకమైనఆహారంమరియుసాంప్రదాయవినోదాన్నికలిగిఉంటుంది . అలయ్బలైకార్యక్రమాన్ని 2005లోరాజకీ

యనాయకుడు బండరుదత్తాత్రేయతొలిసారినిర్వహించారు.అతనుఈకార్యక్రమాన్ని ,అలయ్బలాయ్"సమావేశం, పలకరింపు, తినడం, వినోదంమరియుఉల్లాసానికిసంబంధించినది"అనివివరించారు.

ముగింపు

సమాజంయొక్కసంస్కృతిఅలవర్చుకున్నభాష,మాటతీరుఆటలు ,పాటలుఆహారఅలవాట్లుజీవనశైలిధరించేదుస్తులుకళలు ,కట్టుబాట్లు,సభ్యత ,మర్యాద ,నడవడికలుఅన్నిసంస్కృతులసమ్మేళనంఇక్కడజరిగింది. కాబట్టితెలంగాణపండుగల్లోఅనేకపండుగలుకనిపిస్తాయి. ఇన్నిపండుగలసమాహారంతెలంగాణసంస్కృతి. ఇన్నిసంస్కృతులుతట్టుకొనినిలబడటంతెలంగాణప్రజలగొప్పతనం.

మూలాలు

1. ఈనాడుదినపత్రిక 05.03 2014

2. నమస్తేతెలంగాణదినపత్రిక 03.06. 2014

3. డా II మిక్కిలినేనిరాధాకృష్ణమూర్తిగారురచించినతెలుగువారిజానపదకళలు

4. తేజస్విద్వారాజనవరి 6,2023 (stylesatlife.com/articles/author/tejaswi/

5. Adda247.com/te/jobs/telangana-festivals-jatharas/

All articles with dead external links /సంస్కృతి /తెలంగాణ /తెలంగాణసంస్కృతి